

**EL LLIBRE
DE LA SETMANA**

Història d'un heroi banal

PERFIL

GRÀCIES AL RESSÒ D'EL DIA DE L'ÓS' EL 2004, JOAN-LLUÍS LLUÍS ES VA FER UN LLOC ENTRE ELS ESCRITORS MÉS DESTACATS DE LA GENERACIÓ NASCUTA A LA DÈCADA DELS 60. ENTRE ELS SEUS LLIBRES HI HA 'XOCOLATA DESFETA' I 'EL NAVEGANT'

JORDI
LLAVINA

molt bon ull per a la llengua. Un ull, només: l'esquerre. L'altre, el dret, l'ha perdut en un accident fortuït, a l'edat de cinc anys. Tot i que no en té cap responsabilitat, durant molt de temps el nen viurà "persuadit de deure la seva monstruositat física a un càstig merescut". Anys a venir, quan forma part del maquis Trinxeira, també perdrà el dit anular de la mà dreta en un avatar de guerrilla més previsible. I encara té una altra ferida de guerra: l'espatlla dreta baldada. És gairebé l'home esmitjat, per tant, amb tot el costat esquerre que no s'acaba d'avenir a fer la feina, també, del costat dret (i la referència

Agustí Vilamat, el protagonista de la novel·la de Joan-Lluís Lluís, neix a Solsona el 1916. Ja de ben petit demostra que té

calviniana no és gratuïta: l'obra hi fa pensar...).

En aquestes primeres pàgines sembla com si el narrador, el mateix Agustí, s'adreces a una persona molt jove que comença a entendre les coses, i l'hi anés explicant tot, a poc a poc, didàcticament. Els capítols són curts, i cada un d'ells té un títol que és una frase que trobarem en el text. Les frases són breus, netes, precises. El relat té llum: els personatges encara no han conegut la sevícia de la guerra. Com aquell memorable notari solsoní que cada setmana regala al brivall borni la revista *La Mainada*, cosa que determinarà la seva vocació de lector i corrector: "Tot el que tenia a veure amb la llengua catalana escrita em semblava fascinant". Com a corrector, Vilamat treballarà per al Comissariat de Propaganda de la Generalitat i per a una editorial. I, uns quants anys després, ensenyarà català a uns maquisards del Vallespir, que l'entenen però que el fan servir molt poc, i, si de cas, sempre empeltat en l'esquelet de la gramàtica francesa. Aquí, el protagonista ja ha extraviat el seu Fabra i un plec de fulls en què havia començat a redactar, ell mateix, un diccionari de sinònims que volia dedicar al seu amor, Eugènia, morta a Argelers. La novel·la ret un bell homenatge a l'eminent lingüista barceloní, al seu diccionari - "l'obra mestra de Fabra", com en va dir Sagarra-, i també a tots aquells catalans nascuts a França que es van resistir a perdre la parla i la identitat. Hi ha molts passatges en els quals Lluís se serveix del protagonista i el seu cercle d'iniciats per referir-nos, amb el concurs de la ficció, la seva pròpia circumstància. I algunes escenes magnífiques, com la del xicot que

JO SOC
AQUELL QUE
VA MATAR
FRANCO
JOAN-LLUÍS LLUÍS
PROA
256 PÀG. / 20 €

compon una poesia en català i demana al seu mestre que l'hi corregeixi.

El títol remet al cèlebre vers marquià. Una ucronia en tota regla: l'autor s'empesca que les tropes franquistes desborden la frontera espanyola per combatre, al costat d'Alemanya i Itàlia, contra els aliats. Durant uns quants anys, doncs, el sud francès patirà una cruenta invasió franquista. Uns dies en què Vilamat tresca per aquell país, després d'haver passat un temps terrible al camp de refugiats d'Argelers. Aquí els capítols continuen sent breus i se segueix el mateix recurs per titular-los. El relat, però, es torna força més insuls, apressat, com si l'autor tingués la necessitat de fer via i enllestir aviat. Pel que fa al personatge, és com si Agustí hagués perdut la condició d'individu (la recuperarà al final, amb el desenllaç catàrtic, cara a cara amb Franco, i en l'entrevista posterior amb Tarradellas) per integrar-se en l'anonimat de la seva cèl·lula del maquis i, posteriorment, en la del Exèrcit Lliure de Catalunya. Sobreviu entre dos focs, l'espanyol i el francès, i tots dos volen anorrear-lo: "No sabíem que era possible perdre dues vegades la mateixa guerra".

"La meua família de veritat la formen dos vells i un mort". Aquest últim és l'Esteve, el jove amb qui combat al maquis, home d'acció, a diferència d'ell. Els primers, en Mateu i la Caterina, pagesos del Vallespir, que acolliran els dos amics durant una temporada. El millor de la novel·la és quan l'autor se centra en les figures i deixa a banda el paisatge (pseudohistòric). Té molt més interès l'Agustí corrector que l'Agustí milicià. L'estil és eficaç, i sobretot hi destacaria la fidelíssima reproducció del català rossellonès que gasten molts dels personatges. ♦♦

"EL MILLOR DE LA NOVEL·LA ÉS QUAN L'AUTOR SE CENTRA EN LES FIGURES I DEIXA DE BANDA EL PAISATGE (PSEUDO-HISTÒRIC)"

PERE TORDERA

Kornel Filipowicz, tot un descobriment

XÈNIA
DYAKONOVA

El polonès Kornel Filipowicz (1913-1990), un prosista extraordinari, és conegut sobretot com a company de Wis-

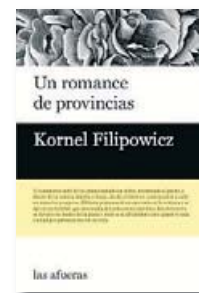
lawa Szymborska. Gràcies als records de la poeta, recollits a la seva biografia, sabem que era un home introvertit, però ric en amistats i generós a l'hora d'ajudar els escriptors joves; que li agradava pescar -així i tot, si capturava un peix massa petit, li deia "T'absolc" i el tornava a l'aigua-; que una vegada, després d'una visita a casa d'algú, Szymborska i Filipowicz van intercanviar impressions i va resultar que s'havien fixat en coses diferents. Ella s'havia dedicat a observar l'amfitriona,

mentre que la memòria d'ell retenia la posició exacta de la còmoda, el to gastat d'una catifa, els quadres penjats a les parets i la vista que s'obria des de la finestra.

També la prosa de Filipowicz, austera i diàfana, té detalls inoblidables. *Un romance de provincias*, el seu primer llibre publicat en l'àmbit hispànic, està protagonitzat per l'Elzbieta, una noia que viu amb la mare en un llogaret a les ribes del Vístula i s'avorreix molt. És l'única que s'apiada del boig del poble: de tant en tant, quan se'l troba pel carrer, l'envia a casa seva, perquè la mare li doni les sobres del dinar. El

noi rep el menjar en un bol i el llepa com un gos, assegut al llindar; quan se'n va, la mare de l'Elzbieta renta el bol amb aigua bullent, convençuda que el contacte del boig és una font de malalties... Una representació tan expressiva de la barreja de pietat i rebuig em recorda aquella escena de

La metamorfosi de Kafka en què la germana del Gregor li deixa un plat de llet i, un cop buit, el retira, agafant-lo amb la mà embolicada amb un drap. No recordo, en canvi, haver llegit una descripció més precisa dels dubtes intrínsecs de l'ofici de poeta: Milobrzkeski, un varsovià elegant que arri-

UN ROMANCE
DE PROVINCIAS
KORNEL
FILIPOWICZ
LAS AFUERAS
TRAD. TERESA
BENÍTEZ
104 PÀG. / 15,95 €

ba al poble de l'Elzbieta per llegir els seus versos en un recital, només és segur en aparença: "A veces se sentía como una persona que finge que es, por ejemplo, barrendero o alguien que espera una cita y, en realidad, es un agente de policía. Envidiaba a la gente que ocupaba una posición inequívoca en la sociedad: ingenieros, farmacéuticos, jardineros..."

Aquesta bella història d'amor (en què Charles Zaremba, el seu traductor francès, veu un parentiu amb *Madame Bovary*) no és l'única obra mestra de Filipowicz. També ho és *Ombres*, un recull pòstum de contes triats per Szymborska: de homenatge a les persones més o menys pròximes que van deixar un rastre a la vida de l'autor. Tant de bo un dia vegi la llum a casa nostra. ♦♦